

אוצרות המועדים

חג הפסח

ביאורים ועיונים בעניני חג הפסח

פתח דבר

בעזתי"ת.

בפרוס עלינו ימי חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הננו מתכבדים להגיש בפני קהל שוחרי התורה ולומדיה קונטרס 'אוצרות המועדים', ובו ביאורים ועיונים בענייני החג, מלוקטים מתוך תורתו הרחבה מני ים של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. הביאורים בקונטרס זה נסובו אודות ענין עיקרי במשנת החג – השייכות בין הגאולה ממצרים והגאולה העתידה לבוא בב"א, ועל יסוד דברי רבותינו הק' (שנתבארו בהרחבה בפנים הקונטרס), שהיום טוב האחרון של פסח הוא כנגד הגאולה השלמה, והוא אחריתו ושלמותו של היום טוב הראשון, שהוא כנגד היציאה ממצרים.

קונטרס זה מופיע במסגרת הקובץ השבועי "לקראת שבת – עיונים בפרשת השבוע".

וזאת למודעי: רבים מן הביאורים לא הוגהו גם במקורם ע"י רבנו, ובקונטרס זה בדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר-מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור, וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבנו. ופשוט שמחמת עומק המושג וקוצר דעת העורכים, יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והן על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקור הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויהי-רצון שנזכה האי שתא לקיום מאמרם ז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל", "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" במקדש השלישי בירושלים הבנויה.

בברכת התורה,
מכון אור החפידות

חודש ניסן ה'תש"פ

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב,
הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יוסף יצחק מרגליות,
הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

א. יוצאים עדיין מ"מצרים"..... ה

גם לאחר היציאה מארץ מצרים, עלינו לצאת עדיין מ"מצרים", עד לשלימות הגאולה בגאולה העתידה / ביאור נפלא בתוכן הפסקא "הא לחמא עניא" בהגדה של פסח (עי'פ לקוטי שיהות חי'ז עמ' 78 ואילך)

ב. יציאה בלא "חפזון"..... ח

ביאור נפלא בחילוק בין הגאולה ממצרים והגאולה העתידה בענין ה"חפזון" שמצינו בהם, והחילוק שבהתאם לזה בין יום טוב ראשון של פסח ליום טוב האחרון (עי'פ לקוטי שיהות חכ"ב עמ' 30 ואילך)

ג. ביאורי הגדה..... יד

עיונים וביאורים קצרים על הגדה של פסח
אם לא היינו יוצאים ממצרים - ה' פרעה גם בימינו / הסימן לחירות רוחנית - "בנינו ובני בנינו" / כל עבודת האדם - "להביא לימות המשיח"

ד. חידושי סוגיות..... טז

טעם הדין שאין מברכין שהחיינו ביו"ט אחרון דפסח
ידקדק בלשון הרמב"ם ורבינו הזקן בזה, ויבאר היטב רמז דבריהם ע"פ חקירה בגדר חיוב שהחיינו במועדות וברזין תשלומין שלה כל ז' ימי החג (עי'פ לקוטי שיהות חל"ז עמ' 14 ואילך)

לעילוי נשמות
הרה"ת **יעקב אריה** בן הרה"ח ר' **אברהם** ע"ה
בערגשטיין
נלב"ע ביום ב' ניסן ה'תנש"א

ולעילוי נשמות זוגתו
מרת **חי' דבורה דישא** בת הרה"ח ר' **חיים משה** ע"ה
מנעוועל
נלב"ע ביום כ"ד ניסן ה'תשע"ה

תנצב"ה

נדפס ע"י בנם
הרה"ת **חיים משה** וזוגתו מרת **חיה דבורה** שיחיו
בערגשטיין

יוצאים עדיין מ"מצרים"

גם לאחר היציאה מארץ מצרים, עלינו לצאת עדיין מ"מצרים", עד לשלימות הגאולה בגאולה העתידה / ביאור נפלא בתוכן הפסקא "הא לחמא עניא" בהגדה של פסח

א. התחלת הסימן "מגיד" – סיפור יציאת מצרים בהגדה של פסח, היא בפסקא "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדין לשנה הבאה בני חורין".

ולכאורה דרוש ביאור – במה שייכת פסקא זו לסיפור יציאת מצרים? הלא אדרבה: המדובר בה הוא בעוני של ישראל "בארעא דמצרים", ואף מודגש בה ש"השתא הכא... עבדין" – מצב הגלות בו נתונים אנו עתה, שזהו לכאורה היפך ענין סיפור יציאת מצרים כליל הסדר, שצריך להיות באופן שיראה עצמו "כאילו יצא ממצרים", וב"דרך חירות" דוקא (שו"ע רבינו הזקן סתע"ב ס"ז)?

עוד דרוש ביאור, כפי שהקשו המפרשים, מהו שאומר "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים". הלא המצה שאנו אוכלים היא "על שום שלא הספיק בצקת של אבותנו להחמיץ... כי גורשו ממצרים" (נוסח ההגדה) – המצות שאכלו אחר יציאתם ממצרים, ומדוע אומרים כאן שאכלו "בארעא דמצרים"?

ומה שיישבו (הפרשנים שהובאו באבודרהם כאן), שאף בהיותם במצרים אכלו ישראל מצה, מפני שהיא מאכל שבויים "מפני שהוא קשה ואינו מתעכל במהרה", או מפני "שלא היה להם פנאי להשהות עיסתם מפני נוגשים אצים" (ספורנו ראה טז, ג) – הרי כבר הקשה במהר"ל (גבורות ה' פנ"א) ש"הם דברים שיכחיש הכתוב והאמת, כי לא נמצא בשום מקום לא בכתב ולא במשנה ולא בתלמוד שהמצרים היו מאכילים את ישראל מצה".

ב. ויובן זה בהקדם ביאור יסוד עיקרי בכללות ענין גלות וגאולת מצרים:

אמרו רז"ל (שמו"ר פנ"א, ז. וע"ז בב"ר פמ"ד, כא. וש"ג), שהעמיד הקב"ה לפני אברהם אבינו את הבריה, "במה אתה מבקש שישתעבדו בניך בגיהנם או בגלות" ואברהם (או הקב"ה כדעה האחרת במדרש שם) בחר בגלות במקום גיהנם. ומזה מובן, שתוכן ענין הגלות, ולכל לראש גלות מצרים, שוה לתוכן ענין הגיהנם – מירוק וכפרת החטא.

והנה, החטא (כפשוטו) שהי' צורך במירוק וכפרה עליו הוא החטא הראשון (ראה בארוכה של"ה קעה, ב ואילך. קעז סע"א. ועוד), שורש ומקור כל החטאים – חטא עץ הדעת, שגרם את סילוק השכינה מהארץ לרקיע (שהש"ר פ"ה, א. וש"ג). וזהו שאופן מירוק חטא זה נמסר לאברהם, כי לאחר חטא עץ הדעת שגרם את הסתלקות השכינה מהארץ לרקיע נעשו עוד ששה חטאים שגרמו את סילוק השכינה מרקיע לרקיע עד לרקיע השביעי, והראשון שהתחיל להחזיר ולהמשיך את השכינה מלמעלה למטה הי' אברהם אבינו, שהמשיך את השכינה מרקיע השביעי לשישי (שהש"ר שם), ולכן לאברהם דוקא נאמרה ההבטחה ששלימות המירוק וביוררו וזיכוך החטא, שעל-ידה תחזור השכינה למטה כמו שהיתה קודם החטא, תהי' ע"י גלות מצרים.

ומזה מבואר, דאילו זכו ישראל ונזדככו ברוחניות כראוי, עד למירוק החטא בשלימות – היתה גלות מצרים הגלות האחרונה, הגלות היחידה, וממילא היתה גאולת מצרים גאולה שלימה, "ולא הי' גלויות ולא מלאך המוות שולט בהן" (לשון חז"ל שמו"ר רפ"ב לענין חטא העגל) – כמו שהי' לפני חטא עץ הדעת.

אמנם לפועל, לא השלימו ישראל בירור וזיכוך זה. וכידוע, דבעת יציאת מצרים הנה מצד מצבם הרוחני של ישראל עדיין לא היו בני ישראל ראויים לגמרי לגאולה, כי בהיותם במצרים היו בני"י שקועים, ר"ל, במ"ט שערי טומאה, ועד שאילו היו משתהים במצרים עוד רגע אחד, לא היו נגאלים ח"ו (כמ"ש בסידור הרש"ר וקול יעקב על "מצה זו שאנו אוכלים", ועוד).

אלא שאעפ"כ ננגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, היינו שסוף-סוף פעל הקב"ה בישראל עליו רוחני שהביא לפעולת חירות לדורות. וכמבואר בגבורות ה' למהר"ל (פס"א) דבגאולת מצרים קבלו בני ישראל מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל הדבר כלל. אלא שחירות זו אינה שלימה, כיון שעדיין לא נטהר העולם לגמרי מטומאת החטא, וממילא, יש מקום עדיין לענין של גלות.

ג. ובזה מבואר מה שאומרים "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים". כי אף שאת המצות אכלו אבותינו לאחר צאתם ממצרים, הנה מצד האמת, כיון שהגאולה מטומאת מצרים לא היתה בשלימות, הרי זה נחשב כאילו אכלום "בארעא דמצרים".

כלומר: כיון שישראל מצד עצמם היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ורק שהקב"ה הוציאם משם ברחמיו המרובים, הנה כל זמן שלא יעמלו ישראל להשלים להזדכך ולהיטהר (אף מצד עצמם) מטומאת מצרים, עדיין נמצאים הם כביכול "בארעא דמצרים".

ובזה מבוארת גם שייכות כללות פסקא זו לסימן "מגיד" – סיפור יציאת מצרים בליל הסדר, כי הקדמת ענין זה באה ליישב שאלה מהותית אודות כללות ענין ההגדה ומעשה לילה זה:

דהנה, כיון ש"בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים", ולכן "יכין מקום מושבו שישב בהסבה דרך חירות כדרך שהמלכים והגדולים אוכלים" (שו"ע אדה"ז סתע"ב ס"ז), והתורה הלא תורת אמת היא, ובודאי צריך הדבר להיעשות באופן אמיתי ומתוך הרגש אמיתי – ניצבת ועומדת בפנינו התמיהה: כיצד יכול אדם לחוש הרגש של חירות, באופן שיראה עצמו באמת "כאילו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים", בשעה שהוא עצמו נמצא בגלות ("השתא הכא . . השתא עבדין")?

ונקודת המענה המבטלת תהיי' זו, היא לבאר איך מחד גיסא יש ביציאת מצרים פעולה מהותית לדורי דורות, שבגללה אנו "בני חורין" עתה, ומאידך גיסא אכן יש בה איזה דבר שעדיין לא הושלם (ומשום כך ישראל נתונים עדיין בגלות), ולזה אנו מצפים ומייחלים בכל רגע.

וזהו שלאחרי שמבארים אנו שאופן היציאה ממצרים לא הי' בשלימות (דלכן אומרים "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", כנ"ל), ואף מפרטים את התוצאות הבאות מזה, דכיון שהגאולה לא היתה בשלימות, ישנם עדיין בישראל אלו שהם בגדר "כל דכפין . . כל דצריך", וכן "השתא הכא . . השתא עבדין" – ממשיכים אנו ואומרים, דאמנם "השתא הכא (אבל) לשנה הבאה בארעא דישראל" ואמנם "השתא עבדין (אבל) לשנה הבאה בני חורין".

כלומר: הגאולה ממצרים פתחה את הדרך וה"צינור" לגאולה (וכנ"ל מדברי המהר"ל שנעשו ישראל במעלה עצמית דבני חורין), ומכח גאולה זו בוא נבוא במהרה גם "לשנה הבאה בארעא דישראל . . בני חורין".

ולכן אפשר לקיים עתה את מצות הסיפור ביציאת מצרים כלילה זה ואת החיוב "להראות את עצמו כאילו הוא עתה יצא משעבוד מצרים" בשלימות; ואדרבה, דוקא ע"י קיום הסיפור ביציאת מצרים באופן שנחוש שעלינו לצאת עדיין מטומאת מצרים ("כאילו הוא כו' יוצא משעבוד מצרים") – אכן יוצאים אנו בפועל ממצב דשעבוד מצרים, עד שאנו נעשים (לשנה הבאה) בני חורין. וכידוע מה דאיתא בספרי חסידות (ראה מאמר "כימי צאתך" תש"ח לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ובכ"מ), שבכל משך הזמן שמאז יציאת מצרים ועד הגאולה העתידה, נתונים אנו בהמשך אחד של פעולת יציאה ממצרים, ששלימותה תהיה בגאולה העתידה, בב"א.

פנינים

עיונים וביאורים

”ימות המשיח”

ביציאת מצרים

אודות הכתוב ”למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך”, דרשו חכמים (ברכות פ”א מ”ה) ”ימי חיך – העולם הזה, כל ימי חיך – להביא לימות המשיח”. וכוונת הדברים בפשטות, שאף בימות המשיח יהי החיוב לזכור את יציאת מצרים.

וכבר הקשו בזה (בכ”מ במאמרי החסידות), מדוע יצטרכו להזכיר בימות המשיח את הגאולה דיציאת מצרים, הלא ממילא יהיו אז במצב של גאולה, ואף גאולה נעלית ושלימה יותר מן גאולת מצרים?

ויש לבאר:

אודות גאולת מצרים מבואר (ראה ספר המאמרים תש”ח (לכ”ק אדמו”ר הרי”צ) עמ’ 164. ועוד), שאז נפעלה ”פתיחת הצינור” והתחלת פעולת ענין הגאולה בעולם, גם ביחס לגאולות שלאחרי. ויתרה מזו מצינו ברחז”ל (זח”ג רכא, א) שאילו היו ישראל זוכים, היתה הגאולה ממצרים גופא הגאולה השלימה, ולא היתה כל גלות נוספת אחרי.

ועפ”ז יש לומר, שמצד עצמה ובפנימיותה הרי יציאת מצרים גופא היא היא אף ”ימות המשיח” – הגאולה השלמה. ורק שמצד סיבות צדדיות, לא נשלמה בפועל הגאולה בזמן יציאת מצרים, וישנו הפסק זמן עד לגאולה השלמה דימות המשיח.

ובזה מבואר שפיר מדוע אף לעתיד לבוא יהי חיוב ומצוה דזכירת יציאת מצרים – כיון שמצד האמת והפנימיות, היא אותה הגאולה שהגאולה העתידה.

(ספר השיחות תשנ”ב ח”א עמ’ 246 ואילך)

”סדר” בכוסות ליל הסדר

אודות ד’ כוסות דליל הסדר כתב רבינו הזקן בשו”ע (או”ח סתע”ב סי”ד): ”ד’ כוסות תקנו חכמים כנגד ד’ לשונות של גאולה האמורים בפ’ וארא, והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלתי כו”.

ולכאורה דרוש ביאור: הלא סדר הלשונות בפ’ וארא הוא ”והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי”, ומדוע שינה רבינו הזקן וכתבם בסדר אחר?

ויש לבאר:

כללות ענין ד’ הכוסות הוא ”זכר לגאולה וחרות” (ל’ רבינו הזקן שם), וכיון ”שכל כוס תקנו על דבר מיוחד” ממהלך הסדר (לשון הבי”ט סתפ”ד), צריך לומר שכל כוס רומזת לענין מסוים של גאולה בשייכות לדבר שעליו תקנוה.

ולזאת מדקדק רבינו ומשנה את סדר לשונות הגאולה, כפי שהם בהתאם לסדר הכוסות:

כוס א’ – עליו אומרים קידוש היום, בו מזכירים ”זכר ליציאת מצרים” – כנגד ”והוצאתי”.

כוס ב’ – עליו קוראים את ההגדה, שהיא סיפור יציאת מצרים בפירוט ובביאור, ומסיימים בברכה ”גאֵל ישראל” – כנגד ”וגאלתי”, שאף בהמשך לו מפרט הכתוב את גודל הניסים ”וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים”.

כוס ג’ – עליו מברכים ברכת המזון, בה נזכרת ההודי ”על תורתך שלמדתנו” – כנגד ”ולקחתי אתכם לי לעם”, שקאי על מתן תורה.

כוס ד’ – עליו גומרים את ההלל ומברכים ברכת השיר, שזה שייך בעיקר לגאולה העתידה (אשר לכן מקדימים ואומרים ”שפוך חמתך” (ראה ר”ן ר”פ ע”פ. בחיי וארא ג, ח. אבורהם ועוד)) – כנגד ”והצלתני”, בו לא נתבארה בפרטיות מהי ההצלה, והרי זה ע”ד הגאולה העתידה, עלי’ איתא (רמב”ם הל’ מלכים פ”ב ה”ב): ”אלו הדברים . . לא ידע אדם איך יהי עד שיהיו”.

(לקוטי שיהות ח”א עמ’ 14 ואילך)

יציאה בלא "חפזון"

ביאור נפלא בחילוק בין הגאולה ממצרים והגאולה העתידה בענין ה"חפזון" שמצינו בהם, והחילוק שבהתאם לזה בין יום טוב ראשון של פסח ליום טוב האחרון

א. אחד הדברים בהם בא לידי ביטוי באופן מודגש החילוק בין הגאולה ממצרים לגאולה העתידה לבוא, הוא בענין ה"חפזון". דלעומת מה שנאמר בגאולת מצרים "כי בחפזון יצאת מארץ מצרים" (ראה טז, ג), נאמר אודות הגאולה העתידה – "לא בחפזון תצאו" (ישעי' נב, יב). והנה, כיון שלגבי היום טוב דפסח, ידועה אמרתו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק (הובאה בספר השיחות היש"ת (לכ"ק אדמו"ר הרי"צ) ע' 72. הובא להלן במדור 'דרכי החסידות') אשר "היום האחרון של פסח . . בו מסתיים הענין אשר התחיל בלילה הראשון של פסח. הלילה הראשון של פסח הוא החג אשר בו הוציאנו הקב"ה ממצרים, וגאלנו בגאולה הראשונה על ידי משה רבינו, שהיה הגואל הראשון, וזו היתה ההתחלה. אחרון של פסח, הוא החג שלנו על הגאולה האחרונה, אשר הקב"ה יגאלנו מן הגלות האחרונה על ידי משיח צדקנו שהוא הגואל האחרון" – יש לבאר, דתוכן החילוק האמור בין ב' הגאולות, בא לידי ביטוי אף בחילוק בין היום טוב הראשון של פסח ליום טוב האחרון, כדלקמן.

ב. ויובן זה בהקדם ביאור ענין ה"חפזון" שהי' ביציאת מצרים, על פי פנימיות הענינים:

דהנה, בדרכי עבודת מלחמת היצר אצל כל איש ישראל יש שני שלבים: בתחילה, כאשר מתאוה האדם וחומד בלבו לעבור על רצון השי"ת, ח"ו, אזי הדרך להתגבר על תאוותו ורצונותיו הרעים היא שיכוף האדם עצמו שלא למלאת תאוה זו ו"לברוח" ממילוי התאוה כמפני אש. ואף אם לכו בווער כאש להבה, ויש בו רצון תקיף וחזק למלא תאוות ליכו ולהביאה לידי פועל, אעפ"כ מוטל על האדם לשלוט ברוחו ולהתגבר על עצמו בתוקף, עד שיוכל לכבוש את תאוותיו שלא להביאם לידי פועל, ויקיים רק את רצון הקב"ה בכל עניני התורה ומצוותיו.

ואחר שהתגבר וכבש האדם את תאוותיו, אזי מוטלת עליו העבודה לעמול קשה ולפעול על עצמו שלא ירצה ולא יתאוה כלל לדברים שאינם קדושים, ותמורת התאוה והחמדה לתענוגים גשמיים ירצה רק בדברים קדושים המקרבים אותו להקב"ה. אשר לזה דרושה, כמובן, עבודה

ויגיעה רבה, שיעמיק דעתו בגדולת השי"ת ובמעלת קיום רצונו וההתדבקות בו ית', שככל שיעמיק האדם ויתבונן בזה, הרי בכח זה יוכל לפעול בעצמו שישתנו מוחו ולבו, ותמורת התאוה והמשיכה לעניני עוה"ז ותענוגיו, ירצה רק בקרבת אלקים ובקיום תורתו ומצוותיו.

ושני שלבים אלו בדרכי העבודה קרויים בלשון החסידות "אתכפיא" ו"אתהפכא", דבתחילת העבודה "כופה" האדם את יצרו הרע וכובשו שלא ימלא את תאוותיו בפועל, ורק לאח"ז יכול האדם לבוא לידי 'אתהפכא', שיהפך את לבבו, שירצה רק בעניני הקדושה ולקיים רצון הבורא ית'.

והנה, תוכן חילוק זה בין ב' הדרגות 'אתכפיא' ל'אתהפכא' בעבודת כל אדם מישראל, הוא גם החילוק בין מצבם של כלל ישראל בעת היציאה ממצרים לבין מדרגתם בעת הגאולה העתידה לבוא.

כי בארץ מצרים היו ישראל שרויים ב"מ"ט שערי טומאה" (ראה זוהר חדש ר"פ יתרו), ועד שמצינו שהיו ביניהם כאלו שהיו עובדי ע"ז ר"ל. ומובן שבמצב כזה לא היו שייכים לעבודת ה'אתהפכא', כי הרע שבנפשותיהם הי' בתקפו, ומוחם ולבם עדיין התאוו לעבור על רצון הקב"ה ח"ו. ולכן נאמר בכתוב (בשלה יד, ה) "כי ברח העם" שהייתה היציאה "בחפזון", דכיון שעדיין הי' אצלם תאוה וחמדה לטומאה ורע, לא הי' אפשר להם להתחיל בעבודת "תיקון" המדות והתאוות, אלא היו צריכים "לברוח" מטומאת מצרים במהירות הכי אפשרית כדי שלא יבואו לעבור על רצון הקב"ה בפועל (ראה תניא פל"א).

משא"כ בעת הגאולה העתידה, שעלי' נאמר (זכרי' יג, ב) "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ואמרו חז"ל (סוכה נב, א) ש"לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו", אזי לא יתאוו ישראל כלל לגשמיות וחומריות וכל כוחות האדם ורצונותיו יהיו רק לה' לבדו. ומכיון שבאותו הזמן לא יהי' צורך "לברוח" מהרע, מאחר שהרע לא יהי' קיים כלל ויתבטל כליל לכן "לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" כ"א "בשובה ונחת תושעון" (ישעי' ל, טו).

ג. על פי ביאור זה, יש להוסיף ולבאר עומק הענין – מה היא שייכותו של ענין ה"חפזון" לענין אכילת מצה והזהירות מן החמץ, אשר הם האמורים בכתוב כאן לגבי ה"חפזון" – "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים".

כי אף שכוונת הכתוב בפשטות היא, דהמצה שאנו אוכלים היא משום ה"חפזון" שהיה ביציאת מצרים, ש"לא הספיק הבצק להחמיץ". הנה על פי האמור לעיל בתוכן ענין ה"חפזון", יתבאר כיצד הוא שורש ויסוד לכללות הענין הרוחני דשלילת החמץ וחיוב אכילת מצה.

דהנה, מצינו אשר לענין החמץ, ישנו חילוק בין חג הפסח לחג השבועות. אשר בשונה מחג הפסח, בו החמץ אסור לחלוטין, הנה בשבועות לא זו בלבד שהחמץ מותר, אלא הוא אף חובה – מנחת שתי הלחם הקריבה בשבועות צריכה להיות דוקא "חמץ תאפינה" (אמור כג, יז) (ויותר מכך, דוקא מנחה זו מתירה את הקרבת מנחות המצוה).

וההסבר לכך הוא (ראה תורה אור (לכ"ק רבינו הזקן) פט, ג. צ. ב. ועוד): "חמץ" מורה על הגבהה

והתנשאות (ע"ד החמץ כפשוטו, שהוא תופח ומגביה עצמו) שזהו המקור לכל עניני הרע. ולכן בפסח, כאשר אוחזים רק ב"יציאת מצרים", ועדיין שייכים לעניינים שאינם טובים - חייבים "לברוח" מן ה"חמץ", ועד כדי כך ש"לא יראה" ו"לא ימצא".

לעומת זאת בשבועות, לאחר כל העבודה הרוחנית של ספירת העומר, שבה מבררים ומתקנים את כל שבע המדות של הנפש הבהמית לכל פרטיה (חסד שבחסד וכו') - הנה אז החמץ אינו סותר לעבודת ה', אלא להיפך: באמצעות החמץ עצמו אפשר (וממילא - צריך), לקיים את התורה ואת המצוות, וע"ד האמור (דה"ב יז, ו) "וּיִגְבֶּה לָבוֹ בְּדַרְכֵי ה'" [שיהי' יקר רוח וגבה נפש בעניני עוה"ב כו"] (ר"ח שער העונה פ"ו). כי תכלית העילוי הוא "אתהפכא חשוכא לנהורא", כשהופכים את החושך עצמו (את ענין החמץ וההגבהה) לאור (לשמש לעניני תורה ומצוות). ולכן בשבועות צריך להיות דוקא "חמץ תאפינה".

ונמצא, דדוקא מצד ענין ה"חיפזון" - שהיציאה ממצרים היא רק באופן ד'אתכפיא', בו טרם נזדככו ונתבררו המידות שאינן טובות, לכן נדרשת הזהירות היתירה מן החמץ - ההגבהה וההתנשאות, ומותר השימוש רק במצה - המורה על הביטול ושפלות.

ד. על פי זה, כיון שהיום טוב האחרון של פסח, שייך לגאולה העתידה לבוא, אשר היא תהיה באופן של שלימות הביורר והזיכרון מן הרע ('אתהפכא'), עד שלא יהיה צורך ב"חפזון" - הנה בהתאם לזה, מצינו אכן אשר הוא חלוק מן היום טוב הראשון לענין אכילת המצה.

דהנה, מן הפסוק (ראה טז, ח) "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלקיך", לומדים "מה שביעי רשות אף ששה ימים רשות" (פסחים קכ, א). פירוש הדבר, שלמרות שכל שבעת הימים, חוץ מליל יום טוב הראשון של פסח, שווים לגבי ההלכה של רשות, בכל זאת, כיון שלומדים זאת משביעי של פסח, מובן, שציקר הענין של רשות הוא בשביעי של פסח, ומשביעי של פסח הוא "נמשך" וחל אף בששת הימים האחרים של פסח (ראה שער האמונה (לכ"ק אדמ"ר האמצעי) פ"כ-כא).

ומבואר בתורת החסידות (שער האמונה שם. ועוד), אשר ענין זה, שאכילת המצה בשביעי של פסח היא "רשות", הרי זה **למעליותא** - דעצם העובדה שאכילת המצה ביום זה היא "רשות" מורה על כך שאכילת המצה בשביעי של פסח מגיעה לדרגה נעלית יותר מאשר אכילת המצה בלילה הראשון שהיא חובה.

ומזה אפשר ללמוד גם לגבי עבודת האדם - דאכילת מצה של חובה, או מצוה, מורה על כך שהאדם אינו יכול להגיע בכוחות עצמו לעבודה הרוחנית של מצה, לחם עוני - התבטלות ו'אתכפיא', ולכן חלה עליו הזהירות בכך באופן של חובה ומצוה. לעומת זאת כאשר הדבר הוא "רשות", ומשאירים זאת לקיום לפי רצונו, הרי זוהי הוכחה שסומכים עליו. כלומר, שאין צורך לחייבו בזהירות ובעבודה רוחנית של התבטלות. אלא העבודה של אכילת מצה כבר יכולה להיעשות, ואף להתבצע, בכחות עצמו.

ויתירה מזו יש לומר, שבענין ה"רשות" שבשביעי של פסח מרומז אף כללות המעמד ומצב שיהיה בגאולה העתידה. כי גילוי זה של שביעי של פסח "נקרא רשות ועלמא דחירו" (דרך

מצוותיך (לכ"ק אדמו"ר הצ"צ) כד, ב) – והיינו, שהוא בדומה לעבודה בזמן שלעתיד לבוא, "שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב, א), "שאינן בהם לא זכות ולא חובה" (שבת קנא, ב) – שלא יחול אז הענין של חיוב ומצוה [מצד דרגת ומעלת העבודה בזמן ההוא, אשר האדם מצד עצמו יחפוץ בקיום מעשה המצוה אף בלא חיוב וציווי המחייבו לעשות כן].

ה. ובזה יתבאר לנו ענין נוסף אשר מצינו בהנהגת רבותינו הק' בחג האחרון של פסח, אשר אף שהיו נזהרים ונשמרים מכל משמר, שלא לאכול מצה שרויה בכל ימי הפסח, הנה בסעודות החג האחרון אכלו בדוקא מצה שרויה, ועד שהידרו לשרותה בכל מאכל ומאכל (ספר השיחות תש"ב (לכ"ק אדמו"ר הרי"צ) ע' 105).

ועל פי הדברים דלעיל, הרי הדברים מבוארים ומאירים. כי כיון שענין הזהירות ממצה שרויה הוא מצד חשש חמץ (ראה תשובות רבינו הזקן ס"ו (בהוספות לשר"ע שלו). ושם: "ומ"מ ביו"ט האחרון, המיקל משום שמחת יו"ט לא הפסיד"), הנה כאשר בא היום טוב האחרון, שבו מאיר גילוי הארת המשיח [כמרומו בכך שהפטרת היום היא אודות נבואות הגאולה העתידה, וכמפורסם אשר משום זה הי' מורנו הבעש"ט אוכל באחרון של פסח 'סעודת משיח'], והעבודה בו היא כבר בבחי' נעלית יותר ד'אתהפכא' – "לא בחיפזון תצאו" הרי בדרגא זו כבר אין צורך בזהירות מחשש חמץ, וממילא אדרבה – צריך להשתמש בו ולהדר על ידו במצות שמחת יו"ט [וע"ד מה שבחג השבועות מותר החמץ, ואף מצוה וחובה להביאו מנחה לה', כנ"ל].

הסימן לחירות רוחנית - "בנינו ובני בנינו"

הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים

יש לעיין מהו שאומרים "הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים כו'", דזה שאומרים "אנו משועבדים" הרי הוא הציווי ש"חייב דם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים פ"י מ"ה), אך מה מוסיף בזה שגם "בנינו ובני בנינו" משועבדים היו?

ונראה לבאר דיסוד גדול נשנה כאן בדרך קיום התורה בישראל. ובהקדים, דזה פשוט שהחירות ביציאת מצרים ענינה לא רק הגאולה הגשמית, כי אם ובעיקר היציאה והחירות ברוחניות מטומאת מצרים, כדי שיוכלו בני ישראל לקבל התורה ולעובדו ית'.

ועל כך אומרים בהגדה, דאימתי נחשב האדם לבן חורין - רק כאשר בניו אחריו הולכים גם בדרכי התורה ויהיו במצב של חירות, ובאם בניו נמצאים בגלות הרי גם הוא עצמו לא יצא עדיין משעבוד לחירות שלימה.

ומוסיף "ובני בנינו", דחינוך הבנים צריך להיות בשימת לב ובמסירה ונתינה, עד שיודע שגם בניו ימשיכו ויחנכו את בניהם שילכו באותה הדרך, וכמו שאמרו (בבא מציעא פה, ב): "אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, מאי אמר ה', אמר הקדוש ברוך הוא אני ערב לך בדבר זה, מאי מעתה ועד עולם, אמר ר' ירמי' מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה".

אם לא היינו יוצאים ממצרים - ה' פרעה גם בימינו

ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים

כתב האבודרהם שאין לגרוס "משועבדים היינו לפרעה", כי הלא פרעה מת בימים קדמוניים. ואף אם נפרש ש"פרעה" הוא שם כללי למלכי מצרים, הרי "כבר נתבטל זה השם מביניהם בימי מחבר הגדה זו" (והביא שכן היא הגירסא במחזור ויטרי).

ויש ליישב את הגירסא "משועבדים היינו לפרעה במצרים":

איתא בילקוט (בשלח רמז רל) "שהי' פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו", וכל זאת "בשביל כבודן של ישראל". ואכן, לאחר שיצאו ישראל ממצרים "בטלה מלכותן של מצרים". ומכך מובן שאם היו בני ישראל נותרים במצרים, היו ממשיכים המצריים למשול בכיפה.

והנה, מה שהפסיק המנהג לקרוא את מלך מצרים בשם "פרעה", הוא משום שירדו מגדולתן, והיו להם אחר כך עליות וירידות, ועד שגם נכבשו ביד אחרים. אבל אם היו ישראל נשארים עבדים במצרים, הרי הייתה מצרים נותרת בגדולתה באופן רצוף מאז ועד ימינו. ואזי היו משתמרים כל הנימוסים ומנהגי המלוכה, ובכללם גם מנהג קריאת המלך בשם "פרעה".

ואם כן, שפיר יש לגרוס "משועבדים היינו לפרעה במצרים".

פנינים

עיונים וביאורים קצרים על הגדה של פסח

אם לא היינו יוצאים ממצרים – הי' פרעה גם בימינו / הסימן לחירות רוחנית – "בנינו
ובני בנינו" / כל עבודת האדם – "להביא לימות המשיח"

אם לא היינו יוצאים ממצרים – הי' פרעה גם בימינו

ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו
ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים

כתב האבודרהם שאין לגרוס "משועבדים היינו לפרעה", כי הלא פרעה מת בימים קדמוניים.
ואף אם נפרש ש"פרעה" הוא שם כללי למלכי מצרים, הרי "כבר נתבטל זה השם מביניהם בימי
מחבר הגדה זו" (והביא שכן היא הגירסא במחזור ויטרי).

ויש ליישב את הגירסא "משועבדים היינו לפרעה במצרים":

איתא בילקוט (בשלה רמז רל) "שהי' פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו", וכל זאת "בשביל
כבודן של ישראל". ואכן, לאחר שיצאו ישראל ממצרים "בטלה מלכותן של מצרים". ומכך
מובן שאם היו בני ישראל נותרים במצרים, היו ממשיכים המצריים למשול בכיפה.

והנה, מה שהפסיק המנהג לקרוא את מלך מצרים בשם "פרעה", הוא משום שירדו מגדולתן,
והיו להם אחר כך עליות וירידות, ועד שגם נכבשו ביד אחרים. אבל אם היו ישראל נשארים
עבדים במצרים, הרי הייתה מצרים נותרת בגדולתה באופן רצוף מאז ועד ימינו. ואזי היו
משתמרים כל הנימוסים ומנהגי המלוכה, ובכללם גם מנהג קריאת המלך בשם "פרעה".

ואם כן, שפיר יש לגרוס "משועבדים היינו לפרעה במצרים".

(עי' הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים מכ"ק אדמו"ר ז"ע)

הסימן לחירות רוחנית – "בנינו ובני בנינו"

הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים

יש לעיין מהו שאומרים "הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים כו'", דזה שאומרים "אנו
משועבדים" הרי הוא הציווי ש"חייב דם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים פ"י

מ"ה), אך מה מוסיף בזה שגם "בנינו ובני בנינו" משועבדים היו?

ונראה לבאר דיסוד גדול נשנה כאן בדרך קיום התורה בישראל. ובהקדים, דזה פשוט שהחירות ביציאת מצרים ענינה לא רק הגאולה הגשמית, כי אם ובעיקר היציאה והחירות ברוחניות מטומאת מצרים, כדי שיוכלו בני ישראל לקבל התורה ולעובדו ית'.

ועל כך אומרים בהגדה, דאימתי נחשב האדם לבן חורין – רק כאשר בניו אחריו הולכים גם בדרכי התורה והיו במצב של חירות, ובאם בניו נמצאים בגלות הרי גם הוא עצמו לא יצא עדיין משעבוד לחירות שלימה.

ומוסיף "ובני בנינו", דחינוך הבנים צריך להיות בשימת לב ובמסירה ונתינה, עד שיודע שגם בניו ימשיכו ויחנכו את בניהם שילכו באותה הדרך, וכמו שאמרו (בבא מציעא פה, ב): "אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, מאי אמר ה', אמר הקדוש ברוך הוא אני ערב לך בדבר זה, מאי מעתה ועד עולם, אמר ר' ירמי' מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה".

וזהו שאומרים בהגדה "הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים לפרעה במצרים", דהחירות שלנו תלוי בחירותם של בנינו ובני בנינו, וכשאין וודאות שהחינוך הוא בר קיימא, הרי גם אנו עדיין משועבדים בגלות.

(ע"פ שיחות קודש תשל"ו ח"ב עמ' 9)

כל עבודת האדם – "להביא לימות המשיח"

כל ימי חיך להביא לימות המשיח

דייקו חז"ל לומר "להביא לימות המשיח", ולא "לרבות" וכיוצא בזה. ויש ללמוד מכך הוראה יסודית בעבודת השי"ת:

אל לו לאדם לישב בחיבוק ידים ולצפות לביאת המשיח, אלא "כל ימי חיך" – כל העניינים שבחיי האדם וכל פרטי עבודתו, צריכים להיות חדורים בהכרה שעל ידי מעשה זה הוא מקרב ביאת גואל צדק – "להביא לימות המשיח" בב"א.

(ע"פ ספר השיחות תשנ"ב ח"א עמ' 111 ואילך)

טעם הדין שאין מברכין שהחיינו ביו"ט אחרון דפסח

ידקדק בלשון הרמב"ם ורבינו הזקן בזה, ויבאר היטב רמז דבריהם ע"פ חקירה בגדר חיוב שהחיינו במועדות ובדין תשלומין שלה כל ז' ימי החג

ויו"ט בהקדם דעל לשון רבינו הזקן בשולחנו שם צ"ע לכאורה שכתב רק חלק הב' שבדברי הרמב"ם (כנ"ל לשונו), אבל לא הביא כלל תחילת דברי הרמב"ם דשביעי של פסח "אינו רגל בפני עצמו". והדבר מתמי' ביותר, כי בזה שינה מן המג"א (שם סק"ו) שאכן כ' בקיצור "שאינו רגל בפני עצמו", ורבינו דייק להחליפו בהמשך ל' הרמב"ם.

והתמיהה גוברת עוד ממה דלעיל בסימן זה עצמו ביאר רבינו בטעם אמירת ה"ל רק כב' ימים טובים הראשונים של פסח ולא בחוש"מ וי"ט האחרונים, שהוא לפי ש"בפסח שקרבנות כל הימים הן שוין לקרבנות י"ט הראשון לפיכך כולן טפלים ל"ט הראשון ואין שום אחד מהן כמועד בפני עצמו ולא תקנו לקרות ההלל אלא בפרקים דהיינו במועדים שהן באין מזמן לזמן ובהתחלת המועד הוא שתקנו לקרותו". ומעתה תמוה אמאי גבי ברכת שהחיינו טרח להביא ממרחק לחמו ונקט טעם חדש "שכבר אמרו כו'", ולא המשיך מאותו הטעם שכבר הביא קודם גבי הלל, דאינם "כמועד בפני עצמו" [נהרי מש"כ שם בביאור טעם זה, דהלל הוא רק במועד הבא מזמן לזמן ויש לברכו בתחילת הזמן כו' - יפה כחו גם גבי שהחיינו שהיא ברכה על

כתב הרמב"ם בפכ"ט מהל' שבת הכ"ג: "כל לילי יום טוב ובליל יום הכפורים אומרים שהחיינו, ובשביעי של פסח אין מברכין שהחיינו מפני שאינו רגל בפני עצמו וכבר בירך על הזמן בתחלת הפסח". ויעוי' במקורו בסוכה מז, א. וצע"ק למה האריך הרמב"ם בטעם שאין מברכין שהחיינו בשביעי של פסח, דלכאורה הטעם "מפני שאינו רגל בפני עצמו" מספיק, ולמה הוסיף גם "וכבר בירך על הזמן בתחלת הפסח".

והי' נראה לומר, דמלמד שאם לא בירך כל ימי הפסח, מברך באחש"פ. וכ"כ בשו"ת ערוגת הבושם או"ח סקמ"ד, ותירץ עפ"ז תמיהת המנ"ח (מצוה ש) על הרמב"ם דהשמיט מהלכותיו דין תשלומין דברכת שהחיינו המפורש בש"ס (שם ובעירובין מ, ב), ולהג"ל נמצא שרימזו כאן, אבל עדיין צ"ע בזה דאי משום הא נקט הדבר - למה ל' לרמזו ולא לפרשו. ובאמת משו"ע רבינו הזקן מוכח דיש כאן יסוד אחר, כי בשולחנו כבר הביא להדיא דין תשלומין (עיי' סי' תעג וסי' תרמג), ואעפ"כ גבי אי חיוב שהחיינו ביו"ט אחרון טרח לנקוט נקודה זו שברמב"ם, "שכבר אמרו כב' לילות הראשונים של פסח" (סי' תצ), ומוכח דטעם זה בא ללמדנו עוד דבר.

המועדים דאתו מזמן לזמן ומתברכת בתחילת הזמן (עי' עירובין שם. ושר"ע רבינו סי' תריט).

ולזה יש לומר דטובא קמ"ל בהוספה זו בענין שהחיינו, מה ש"כבר אמרו" ביו"ט ראשון, ובהקדים מה שיש להסתפק בגדר ברכת הזמן על המועדים, דיש לחקור בגדרה בב' אופנים, אי החיוב הוי כמו ברכת שהחיינו על מצות הבאות מזמן לזמן או על פרי המתחדש מזמן לזמן וכיו"ב, שהיא מצד החידוש שבדבר (עיי' סדר ברכת הנהנין לרבינו הזקן רפ"ב ובשולחנו סי' תרמא, ועוד), וכן בעניננו, שברכת הזמן על המועדים היא מצד החידוש בהגיע זמן מיוחד זה. אי נמי י"ל באופן אחר, דברכת הזמן על המועדים היא על כללות זמן המועד, דנוסף על המצוות שחייבים בהן בכל מועד ומועד, יש חיוב ברכה על עצם זמן המועד, היינו לא מצד חידושו אלא בגלל עצם היותו זמן מועד [ועפ"ז י"ל שאינו מחמת שמחה שיש במועד אלא משום עצם המועד גופא, ודו"ק ברמב"ם שלא הזכיר הך ברכה דשהחיינו במקום שהזכיר מיני ברכת שהחיינו על שמחות הבאות מזמן לזמן בהל' ברכות פ"י-יא].

ונפקותא בין שני אופנים אלו בגדר שהחיינו דמועדות - לענין גדר דין תשלומין המובא בש"ס כנ"ל, דאם לא ברך בתחילה מברך כל שבעה. דלאופן הא' שברכת שהחיינו על המועדים היא מצד החידוש בהגעת זמן מיוחד זה, הרי י"ל דבעצם זמן החיוב של ברכה זו הוא בליל ראשון של חג, בעת הגעת החג (ודו"ק בל' רש"י שבת כג, א ד"ה כל), וזוהי כוונת הברכה, על הגעת זמן המועד; אלא שאם לא בירכה אז, משלימה כל שבעת ימי החג [ובזה שאני משהחיינו על דברים אחרים המתחדשים - דהתם לאו דוקא שיכול לברך על ההמשך שאינו ההתחלה, עיי' ברמ"א ומג"א או"ח סי' רכה ס"ג]; משא"כ לאופן הב', הרי הברכה חלה על כל רגע ורגע של זמן המועד כולו, היינו שכל רגע ורגע של המועד חייב בברכה זו, אלא שהברכה שבלייל ראשון פוטרת כל החג כולו. ולפ"ז, גם כשמברכים בשאר ימי החג אין הפירוש שברך בזמן דתשלומין, אלא כל המועד הוא זמנה [ומ"מ לכתחילה חייב לברך בליל יו"ט א' על כוס קידוש]. ועיי' מה שחקר כעין כ"ז בשו"ת ראשית ביכורים (לרב"צ הכהן מ"צ דווילנא) ח"ב ס"ד.

וי"ל דנפקא מינה לדינא, ע"ד מ"ש הגאון הרוגצובי (צפע"נ על הרמב"ם בתחילתו ובהשמטות לשם. וכן במהד"ת דף כו, א ודף פט, א) גבי חקירתו בנוגע למצוות שיש להן זמן נמשך "אם ר"ל דהחיוב הוא עליו תיכף רק שיכול להשלימו בזמן, או שמתחילה הדין כך שיכול לעשותו כל זמן זה" - דנפק"מ אם אירע לו אונס רק אח"כ ולא בתחילה, דאם הוי גדר תשלומין הרי עבר כיון דבעת החיוב לא הי' אונס, משא"כ אם כל הזמן הנמשך נקרא זמן המצוה, אזי אינו עובר כי נאנס בזמן שהוא זמן החיוב.

והנה, בהתאם לב' צדדי החקירה יהיו ב'

ומ"ל הש"ס בעירובין שם דנסתפק רבה אי מברכין שהחיינו של מועדות בר"ה ויו"כ כיון דאתו מזמן לזמן או דאין מברכין משום דאינם רגלים, והכריע לו ר"י "אנא אקרא חדת אנמי אמינא זמן" (כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה אמינא זמן - רש"י), משמע לכאור' דהוא משום שמחת דבר חדש. אבל מאידך לאח"ז קאמר לו רבה ד"רשות לא קא מיבעי לי" (ופשיטא דרשות יש לברך מחמת ההתחדשות) והספק הי' אם יש חובה כמו במועדות, י"ל דדין חיוב שהחיינו של מועדות הוא מגדר אחר (ועיי"ע בלשון רבינו הזקן סי' תרמא שם ובסי' תלב).

ויש מקום לעיון, דהנה פירוש זה בגדר ברכת שהחיינו (שחיובה חל על כל זמן המועד, אלא שנפטר בברכתו שבירך בתחילת החג) אינו רק בנוגע לשביעי של פסח, אלא גם בנוגע לחוה"מ. ועפ"ז צע"ק שהרמב"ם ורבינו הזקן קמ"ל חידוש זה לענין שביעי של פסח דוקא. ואף שקושיא גמורה אינה, שהרי אין דרכם של אלו לפרש להדיא דינים מחודשים שלא נמצאו בש"ס ופוסקים שקדמום (ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ה. לקוטי שיחות ח"ד ס"ע 1126), וה"ה בנדו"ד דשמא רק רמזו לכך בצחות לשונם; מ"מ ע"פ הידוע בגודל דיוק לשונות חיבוריהם י"ל דבדוקא נרמז חידוש זה גבי שביעי של פסח. והוא, דדוקא בשביעי של פסח יש קס"ד שאינו נפטר בשהחיינו שבירך בתחילת החג (אף שאינו רגל בפני עצמו), ולכן הוצרכה הדגשה שנפטר.

והוא מצד ה"מאורע" שעליו נתקן החג. דהנה איתא בספר הבתים (מגדל דוד, ספר מצוה מ"ע קנז) דאין השביתה דשביעי של פסח מענין חג הראשון, "כי השביתה ביום ראשון היא זכר ליציאת מצרים אך ביום השביעי באה השביתה בו לזכר קריעת ים סוף שבשביעי ירדו לים ואמרו שירה [ועיי' מגילה לא, א וברש"י] ואיננו מענין י"ט הראשון. . ומה שצריך לבאר לפי הנחתנו ששביעי של פסח אינו מענין יו"ט הראשון, איך לא תקנו בו חכמים שהחיינו כמו שתקנו בשמע"צ. ע"ש.

והנה, קי"ס מחד ה"ה גמר ושלמות דיציאת מצרים, דאז "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים", וכדאיתא בתוספתא רפ"ב דברכות ש"צריך להזכיר (ב"אמת ויציב") יציאת מצרים כו' וקריעת ים סוף", וכ' בחסדי דוד שם שהוא לפי ש"השלמת הגאולה היתה בקריעת ים סוף" נויש לומר, שזהו הטעם לכך ששביעי של פסח "אינו רגל בפני עצמו",

צדדים בהא דאין מברכים שהחיינו בשביעי של פסח לפי שאינו רגל בפני עצמו, דלצד הא' יש לפרש שכיון שאינו רגל בפני עצמו רק המשך לימים הראשונים, מעיקרא אין חיוב לברך שהחיינו, כיון שאין כאן חידוש, שהרי לא "הגיענו" למועד חדש. אבל לצד הב' שבחקירתנו יש לפרש הכוונה, שבעצם יש חיוב ברכת שהחיינו על שביעי של פסח, כי כל רגע ורגע של המועד חייב בברכה, אלא כיון ששביעי של פסח אינו רגל בפני עצמו, לכן, הברכה שבירך בתחילת החג **כבר פטרה** גם החיוב שלו.

ומעתה יש לומר דהיא היא כוונת הרמב"ם ורבינו הזקן שהדגישו דאין אומרים שהחיינו לפי ש"כבר בירך על הזמן בתחלת הפסח", דבזה באו **לפרש** הכוונה בזה "שאינו רגל בפ"ע", דרצו לנקוט כאופן הב' הנ"ל, שבעצם יש חיוב לברך שהחיינו גם בשביעי של פסח, אלא שחיוב זה **נפטר** בברכתו ש"כבר בירך בתחילת הפסח" (והטעם לזה שנפטר על ידי הברכה ההיא הוא כיון שאינו רגל בפ"ע).

ועפ"ז יש לבאר ג"כ דבדוקא השמיט רבינו הזקן תחילת לשון הרמב"ם "שאינו רגל בפני עצמו", וכתב רק "כיון שכבר אמרו בב' לילות הראשונים של פסח". כי אילו הזכיר כאן הא דאינו רגל בפני עצמו, ה"י הלומד מפרשו כמו מה שהזכיר לעיל בסמוך גבי הלל, שהוא טעם לבאר **דמעיקרא אין חיוב ה"ה** בו כי "כולן טפלים לי"ט הראשון ואין שום אחד מהן כמועד בפני עצמו ולא תקנו לקרות ההלל אלא בפרקים כו", ואף כאן היו דברים מתפרשים דברכת שהחיינו מעיקרא לא נתקנה אלא בהתחלת המועד ואח"כ אין כאן חיוב מעיקרא (כאופן הא'); וכדי להדגיש שיטתו דהכא אינו כמו בהלל, השמיט לשון זו.

שהחיינו די"ט ראשון של חג כוללת ופוטרת מצרים]. אבל גם יש בקי"ס ענין נוסף, שהוא מעין הגאולה העתידה לבוא, שאז "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", וכן היתה מיתת המצריים באופן ש"לא נשאר בהם עד אחד", וזהו א' מהטעמים שבשירת הים נכללו הנבואות ע"ד ביהמ"ק השלישי, כיון שאז היו ישראל ראויים לגאולה העתידה [וביו"ט שני של גלויות אף מפטירין בנבואת אחרית הימים דס' ישע"י], והרי בנוגע לגאולה העתידה מצינו שתהי' גדולה שלא בערך לגאולת מצרים, ועד שהיא בגדר חידוש לגבי גאולת מצרים. ועפ"ז יש לומר דזהו שהי' מקום לחיוב מיוחד של ברכת שהחיינו בפ"ע על י"ט אחרון מצד החידוש שבגאולה העתידה עד שאין ברכתה יכולה להיות נכללת בברכה שבירך בתחילת החג.

די"ט האחרונים. וקמ"ט הרמב"ם ורבינו הזקן דברכת

שהחיינו די"ט ראשון של חג כוללת ופוטרת ברכת שהחיינו די"ט האחרון, כי אע"פ שיש מעלה נפלאה בי"ט האחרון של חג להיותם שייכים לגאולה העתידה לבוא, אבל הלא כל זמן שעדיין לא באה איך נברך עלי' שהחיינו שהיא על שמחת לבב מדבר מזומן, והגאולה עדיין אינה (ואדרבה זכרונה מעורר צער עד מתי יתעכב קץ הפלאות [וכעין מש"כ המאור והר"ן סוף פסחים בטעם שאין מברכין שהחיינו על ספירת העומר כי "אין בו זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפשנו לחורבן בית מאוויינו"], אלא ודאי ענין הגאולה העתידה המורגש בחג אחרון הוא רק בפרט שבו ענין הגאולה מסתעף כהמשך מיציאת מצרים, ראש לכל הגאולות [וזהו סוד הדין דמזכירין יציאת מצרים אף לימות המשיח, כמבואר בסוף פ"א דברכות], ולהכי ברכת שהחיינו שבתחילת החג שפיר יכולה לכלול גם ברכת שהחיינו

לעילוי נשמת
הרה"ת **חיים שניאור זלמן**
ב"ר **דוד ארי' לייב** ע"ה
מאראזאוו
נלב"ע ביום ט' ניסן

ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **חנה חי'** בת ר' **נפתלי** ע"ה
נלב"ע ביום כ"ז ניסן

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתם שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ת **משה יצחק** הלוי ע"ה
בן יבלחט"א **אהרן** הלוי
לוקי

נלב"ע ביום ז' ניסן ה'תשע"ג

תנצב"ה

נדפס ע"י משפחת **לוקי** שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ת **אברהם** ב"ר **חיים יהושע** ע"ה
זקלס

נלב"ע ביום ט"ו אדר א' ה'תשמ"ט

תנצב"ה

נדפס ע"י בנו

הרה"ת **יעקב מאיר** ומשפחתו שיחיו **זקלס**

לזכות
החתן הת' **שלום דובער** שי' **שור**
והכלה **שורה רחל** תחי' **ווילהעלם**
לרגל נישואיהם בשעטו"מ
ביום כ"ט אדר ה'תש"פ

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה

נדפס ע"י הורי החתן לזכותם ולזכות הורי הכלה
הרה"ת **יונה** וזוגתו מרת **רחל לאה** שיחיו **שור**
הרה"ת **ישעי' זושא** וזוגתו מרת **אסתר** שיחיו
ווילהעלם

לעילוי נשמת

מרת **רייזא** בת ר' **ליב** ע"ה

פרבר

נלב"ע ביום ז' ניסן ה'תשע"ז

תנצב"ה

נדפס ע"י

הרה"ת **אלכסנדר** וזוגתו מרת **לאה** שיחיו **פולטורק**

לעילוי נשמת

הרה"ת **חיים** ב"ר **יהושע שניאור זלמן** ע"ה

סערעבריאנסקי

נלב"ע ביום ו' ניסן ה'תשע"ה

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **רייזא** בת ר' **ליב** ע"ה
פרבר
נלב"ע ביום ז' ניסן ה'תשע"ז

תנצב"ה

נדפס ע"י משפחת **בביוב** שיחיו

לעילוי נשמת
החסיד א"א נחמד ונעים ר' **שלמה**
בן החסיד התמים ר' **דויד** ע"ה
מיכאלשוילי
נלב"ע ביום י"ג ניסן ה'תשע"ז

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **חי' יוכבד** בת ר' **בנימין בער** ע"ה
שיימאן
נלב"ע ביום י"ב ניסן ה'תש"ע

תנצב"ה

נדפס ע"י בנה הרה"ת **בנימין בער יוסף** הכהן
ומשפחתו שיחיו **שיימאן**

בי ב"ר **יעקב שמואל** ע"ה
לואיס
נלב"ע ביום י"א ניסן ה'תשס"ט

תנצב"ה

נדפס ע"י בנו
הרה"ת **יהונתן** וזוגתו מרת **חיה** שיחיו
לואיס

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ת ר' **יחזקאל** הלוי
ב"ר **חיים בנימין** ע"ה
בראד
נלב"ע ביום ט"ו ניסן, יום א' דחה"פ ה'תשס"ה

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
השלוחה מרת **רבקה בלומא**
בת ר' **אשר זעליג** ע"ה
בעגון
נלב"ע בליל א' דחגה"פ ה'תשע"ז
תנצב"ה

ולזכות בעלה השליח
הרה"ת **צבי אריה (הירש לייב)** שיחי
מנהל חינוך חב"ד במדינת בראזיל

נדפס ע"י חתנם ובתם
הרה"ת **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **שטערנא שרה**
ומשפחתם שיחיו

לזכות
הילדה **ליבא** תחי'
בת הרה"ת **אליעזר**
וזוגתו מרת **חיה מושקא** שיחיו
גורקאו
לרגל הולדתה בשעטו"מ
ביום כ"ב טבת ה'תש"פ

יה"ר שיזכו הורי' לגדלה לתורה, לחופה ולמעשים
טובים מתוך בריאות, נחת והרחבה

נדפס ע"י זקני'
הרה"ת **שלום דוב בער** וזוגתו מרת **לאה** שיחיו
גורקאו

לעילוי נשמת
הרה"ת **משה אליהו** ב"ר **אברהם יצחק** ע"ה
גערליצקי
נלב"ע ביום כ' ניסן ה'תש"ע
תנצב"ה

נדפס ע"י חתנו ובתו
הרה"ת **שלום לייב** וזוגתו מרת **רבקה רייזל** שיחיו
אייזנבך

לעילוי נשמות
הרה"ת **יעקב משה** ב"ר **ישראל איסר** הכהן ע"ה
פרידמאן
נלב"ע ביום י' ניסן ה'תשס"ד

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמות
הרה"ת ר' **משה יוסף** ב"ר **אלעזר יונה** ע"ה
גינסבערג
נלב"ע ביום י' ניסן ה'תשס"ה

תנצב"ה

נדפס ע"י בנו
אהרן יקותיאל וזוגתו שיחיו **גינסבערג**

לעילוי נשמת
הרה"ת **אהרן ראובן ב"ר אברהם יצחק** ע"ה
ראפופרט
נלב"ע ביום כ"ו אדר ה'תשע"ז

ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **חווה גיטל** בת ר' **חיים אליעזר** ע"ה
נלב"ע ביום א' דחג הפסח ט"ו ניסן ה'תשס"א

ולעילוי נשמת אמו
מרת **הנדא** בת הרה"ג ר' **ישראל משה** ע"ה **ראפופרט**
נלב"ע עש"ק י"ג ניסן ה'תשנ"ד

ולעילוי נשמת
הרה"ח ר' **יעקב טובי** בן הר' **אפרים** ע"ה **ראפופרט**
ראש השוחטים דעיר מינסק שעונה בכלא ברוסיה הסובייטית
נלב"ע בימים האחרונים דחה"פ

תנצב"ה

נדפס ע"י הרה"ת **יעקב טוביה** וזוגתו מרת **חנה רויזא** שיחיו **ראפופרט**

לעילוי נשמת
הרה"ת **אהרן ראובן ב"ר אברהם יצחק** ע"ה
ראפופרט
נלב"ע ביום כ"ו אדר ה'תשע"ז

ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **חווה גיטל** בת ר' חיים **אליעזר** ע"ה
נלב"ע ביום א' דחג הפסח ט"ו ניסן ה'תשס"א

ולעילוי נשמת אמו
מרת **הנדא** בת הרה"ג ר' **ישראל משה** ע"ה **ראפופרט**
נלב"ע עש"ק י"ג ניסן ה'תשנ"ד

ולעילוי נשמת
הרה"ת **צבי יעקב** בן ר' **יצחק** ע"ה
רוזלער
נלב"ע ביום ז' שבט ה'תש"פ
ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **מאשא** בת ר' **תנחום גרשון** ע"ה
נלב"ע ביום ו' תשרי ה'תשע"ו

תנצב"ה

נדפס ע"י

הרה"ת **ישראל** וזוגתו מרת **נחמה** שיחיו ובני משפחתם **ראפופרט**

לעילוי נשמת
הרה"ת **שלום דובער**
בן הרה"ח **דוד** (הארדעקער) ע"ה
קיבמן
נלב"ע ביום כ' ניסן ערב שש"פ ה'תשס"ז

ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **דבורה** בת הרב **יהושע אשר** ע"ה
נלב"ע ביום ד' ניסן ה'תשנ"ט

תנצב"ה

נדפס ע"י בתם
מרת **אלטע בתיה** ובעלה הרה"ת **יצחק** שיחיו
רודרמן

לעילוי נשמת
הרה"ת **בנימין** ב"ר **יהודה יוסף** הכהן ע"ה
כ"ץ

נלב"ע ביום ח"י ניסן ה'תשע"ט

תנצב"ה

נדפס ע"י בנו

הרה"ת **שלום דוב בער** הכהן ומשפחתו שיחיו **כ"ץ**

לעילוי נשמת
מרת **יאשא ליבא** בת הרב **דוד** ע"ה
גראסבוים
נלב"ע ביום י"ט ניסן ה'תשנ"ט

תנצב"ה

נדפס ע"י בנה

הרה"ת **שלום גרשון** ומשפחתו שיחיו
גראסבוים

לעילוי נשמת
מרת **אסתר** בת ר' **דוד אריה לייב** ע"ה
שור

נלב"ע ביום כ"ז ניסן ה'תשע"א

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתה שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ת **חיים** הלוי ב"ר **אליהו** ע"ה
סוויד

נלב"ע ביום א' אייר ה'תשס"ט

ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **מרים** בת ר' **אהרן דב**
נלב"ע ביום כ"ז ניסן ה'תשע"א

תנצב"ה

נדפס ע"י חתנם ובתם
הרה"ת **חנוך העניך**
וזוגתו מרת **אלישבע** שיחיו
פיקרסקי

לעילוי נשמת
מרת **אסתר** ב"ר **דוד אריה לייב** ע"ה
שור

נלב"ע ביום כ"ז ניסן ה'תשע"א

תנצב"ה

נדפס ע"י בתה וחתנה הרה"ח **שלום דובער** וזוגתו
מרת **שיינדל** שיחיו **חייקין**

לעילוי נשמת
הרה"ת **אברהם ישעיה** ב"ר **עובדיה** ע"ה
שטראקס

נלב"ע ביום ל' ניסן ה'תשע"ב

תנצב"ה

נדפס ע"י חתנו ובתו
הרה"ת **מנחם מענדל**
וזוגתו מרת **ציפורה קריינדעל** שיחיו
קליין

לעילוי נשמת
מרת **קיילא** בת ר' **אהרן** ע"ה
חיטריק

נלב"ע ביום שביעי של פסח

תנצב"ה

נדפס ע"י משפחת **שניאורסאהן** שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת **ברוך**

בן הרה"ח הרה"ת **אברהם** ע"ה

פריז

נלב"ע ביום כ"ב ניסן, שביעי של פסח ה'תשל"ו

תנצב"ה

נדפס ע"י בנו

הרה"ת **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **סימא** שיחיו

פריז

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת **מרים לאה** בת ר' **יעקב** ע"ה

אשת ר' **ישראל** ע"ה **לאש**

נלב"ע ביום שביעי של פסח ה'תשס"ה

ולעילוי נשמת

הרה"ת **שרגא פייוול** ב"ר **רפאל אליעזר** ע"ה **ראקסין**

נלב"ע ביום י"ב ניסן ה'תשס"א

תנצב"ה

נדפס ע"י

הרה"ת **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **נחמה** שיחיו **לאש**

לעילוי נשמת
מרת **אלסה בינה** בת ר' **לייב** ע"ה
ווירצבערג

נלב"ע ביום כ"ח ניסן ה'תשע"ח

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתה שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ת **אליעזר ליפמאן** ב"ר **יהושע** ע"ה
דובראווסקי

נלב"ע ביום כ"ז ניסן ה'תשע"ג

תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח התמים ר' **דוד אליהו משה**

בן הרה"ח ר' **נפתלי** ע"ה

יוניק

נלב"ע ביום ל' ניסן אדר"ח אייר ה'תשנ"ד

תנצב"ה

נדפס ע"י בנו

ר' **דובער** וזוגתו מרת **שושנה** ומשפחתם שיחיו **יוניק**

לעילוי נשמת
הרה"ח אליהו ציון בן הרה"ח חנני' ע"ה
ניאזוף
נלב"ע ביום כ"ז ניסן ה'תשע"ג
תנצב"ה

ולזכות ולרפואה שלימה
סופיה בת גרצי' שתחי'
אברהם מאיר הכהן בן עליזה שיחי'
עליזה בת מרים ביילה שתחי'
מנחם יהושע בן רחל ברוכה שיחי'
◇
נדפס ע"י בני משפחתם שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ת חנן הלוי ב"ר אברהם הלוי ע"ה
לוין
נלב"ע ביום ל' ניסן אדר"ח אייר ה'תשנ"ז
תנצב"ה
◇
נדפס ע"י ולזכות בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ת **ישכר דוב בער** ב"ר **שלום**
הלוי ע"ה
גורעוויטש
נלב"ע ביום א' דחג הפסח ה'תשס"ח

ולעילוי נשמת זוגתו
מרת **חנה** בת ר' **שמואל** ע"ה
נלב"ע ביום ל' ניסן אדר"ח אייר ה'תש"ס
תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתם שיחיו